

АНАЛИЗИ

➤ 22:14 **Без служебен кабинет в конституцията**
26.02.13 автор(и): Труд, прочитания: 1292, коментари: 2

Лидерите на БСП Добри Джурев, Андрей Луканов, Александър Лилев (от ляво на дясно) и лидерът на СДС Петър Берон (прав) спорят по проекта за конституция във Великото народно събрание през лятото на 1990 г. (Автор: Труд)

СТЕФАН ПОПОВ

Преди да се обсъждат промени в конституцията, трябва да има яснота по една фундаментална политическа алтернатива: България иска нова конституция или промяна в действащата? Разумният отговор е: напълно нова конституция е равносилно на революция, при която цялата практика, целият 22-годишен опит ще бъде зачеркнат. Това е безумно и несериозно. Колкото и дълбока да е бъдещата конституционна промяна, тя трябва да съхрани непрекъснатостта на

конституционния опит.

Пакетът конституционни промени, който трябва да се обсъди включва следното: Правата. Не са необходими дълбоки промени. Този голям дял има нужда от редакция, свиване до основните права и изчистване на допуснатата бърливост. Да се премахнат излишните и несвойствени за конституцията положения и да отпаднат неизпълнените социални права.

Народното събрание. Не са необходими значителни промени. Броят на депутатите може да се свали до 120-150, ако се формира втора камара. Но тя не изглежда особено реалистична. Втората камара е убита в Учредителното събрание от първопопулиста на нова България Петко Славейков в една недостойна реч. Оттогава тя няма популярност, макар че би била много полезна. Първо, ще балансира недостатъци в долната камара, преди всичко приемане на некачествено законодателство. Второ, ще набави баланс при всички важни държавни назначения, особено ако се приемат промени в главите за президент и съдебна власт. Трето, ще даде засилено представителство на регионите, независимо как те бъдат определени. Ценността на тази идея за България е голяма.

Президент. Големият дефект на президента е в дисбаланса между директния избор и обема на правомощията. Ако България се развива като парламентарна република, този баланс следва се промени. Общата идея тук е да се свие максимално политически-управленската роля. Може да се остави арбитражната, в някои случаи възпиращата. Първо, на президента трябва да бъдат отнети всички изпълнителни власти. Второ, позицията вицепрезидент да бъде премахната като излишна и дори рискована. Трето, екзотичната конструкция за служебно правителство да бъде ликвидирана, тъй като това е на практика президентско правителство. Четвърто, назначенията, които сега прави президентът, да се прехвърлят в други власти. Пето, възможността да води своя външна политика, както става няколко пъти, да бъде отнета. (Втората камара решава повечето от изброените проблеми балансирано и елегантно.)

Изпълнителна власт. Големи структурни промени не се налагат. Може да се очертая по-ясно отговорността на министрите, като се ликвидират политическите кабинети (заместник-министрите), които размиват отговорността.

Съдебна власт. Съдебната власт трябва да се отъждестви със съда. Първо, да бъде разбита триглавата съдебна власт, в която освен съд има прокуратура, а и следствие. Второ,

прокуратурата да бъде изведена от съдебната власт. Водещата идея за мястото на прокуратурата в системата на властите трябва да бъде политизация в здравословния смисъл на думата, а именно отчетност и отговорност в пряк политически, а не абстрактно бюрократичен смисъл. Трето, настоящият Висш съдебен съвет да бъде закрит. На негово място да има орган за административното управление на съдебната власт, в която власт има само съдии, а не настоящата смес на съдии, прокурори и следователи. Четвърто, бъдещият орган на съдебната власт да води самостоятелна кадрова и административна политика, без сегашните квоти в назначенията. Но, пето, за да не се самоизолира в поредната безотчетна автономна бюрокрация, да бъде политически "опрян" в други власти. Това е много деликатен процедурен проблем. (При втора камара той се решава сравнително лесно.)

Конституционен съд. Не са необходими структурни промени. Индивидуалната жалба обаче ще промени профила и обществената роля на съда. Тази възможност е свързана с правата и трябва да бъде отворена.

Процедури за изменение. Най-важната промяна е ликвидирането на архаичната конструкция на Велико народно събрание.

Това е. Не е много наглед, но е сериозна структурна реформа. Всъщност структурните промени, налагащи Велико народно събрание, са малко: президент и съдебна власт. Водещата идея на реформата е проста. Тя е откровено и ясно политическа: без да нарушава ефективността на властите, да повиши съществено отчетността и отговорността на държавното управление. Това се постига по един-единствен начин - като се определят по-добре точките, в които отделните власти си взаимодействат и взаимно ограничават. Сега тази механика е дисбалансирана.

Реформите не са запазена тема за професионалната гилдия на юристите. Върху тях може да разсъждава всеки ангажиран и информиран гражданин - именно като гражданин. Но е добре да се разбира, че те имат дългосрочно значение. Резултатът от тях ще се усети в перспективата на едно цяло десетилетие. Очакването, че ще се решат текущите кризисни проблеми, е наивно и напразно.